

M. Tena i Busquets i Lluís Vila i Bonamussa.

L'ARQUEOLOGIA AL VALLÈS ORIENTAL: PERSPECTIVES DE FUTUR.

Si bé és cert que cada dia els mitjans de comunicació es fan més ressò de la importància del Patrimoni Històric i Arqueològic, també ho és que el seu tractament es fa de les concepcions decimonòniques. Només es destaquen aquells descobriments espectaculars, la seva antiguitat, el seu valor econòmic, mentre que llur significat social i històric passa desapercbut. El culte a l'objecte resta, encara ara que ens trobem a les acaballes del segle XX, apoltronat dalt del cim de la piràmide. Un exemple prou evident el constitueixen els museus que encara mantenen plantejaments tradicionals, els quals extreuen les restes arqueològiques del seu context històric i les presenten en vitrines estàtiques on es converteixen en objectes buits de contingut.

També és cert que aquests darrers anys ha augmentat la consciència i la sensibilització de les administracions i del públic en general envers el patrimoni. Però tal vegada, aquest creixement no es produeix en la mateixa proporció que el desenvolupament urbà i industrial. No cal recordar que la capacitat tecnològica actual permet realitzar tota mena d'alteracions del subsòl amb relativa facilitat. Ben segur que dels més de tres-cents jaciments arqueològics constatats en la prospecció efectuada per l'Àrea d'Arqueologia vers els anys 40, més de la meitat han desaparegut sense poder ser investigats ni documentats per obtenir-ne un testimoni per les generacions del futur. Aquest és el cas per exemple, de les pintures rupestres de la Pedra de les Orenetes (la Roca del Vallès), descobertes per J. Estrada l'any 1946. Aquestes pintures, que poden arribar a tenir una antiguetat de 9.000 anys, constitueixen una de les poques evidències de pintura rupestre a la província de Barcelona. Des de l'any 1946 ençà han sofert més agressions que al llarg de tota la seva existència. Durant els darrers quinze anys, les actituds irresponsables i incivilitzades de molts visitants han accentuat de tal manera el seu deteriorament, que actualment hon tem per la seva total desaparició. Els casos d'espoli i destrucció es repeteixen dia rera dia i la majoria de les vegades de forma imperceptible, de manera que ni tan sols no és possible dur a terme intervencions d'urgència que permetrien documentar l'existència dels jaciments destruïts.

L'any 1985 el Ministeri de Cultura feia pública l'anomenada "Ley del Patrimonio histórico Español", elaborada amb l'objectiu explícit de protegir, acréixer i transmetre el patrimoni històric de l'estat a les generacions futures. La promulgació d'aquesta llei constituïa el mecanisme legal que havia de permetre posar fi al procés de degradació i destrucció que amenaça el patrimoni. L'esmentada llei establia els organismes competents que han de vetllar per la seva execució, que són, 1) a nivell estatal, els que determini l'administració de l'estat (Universitats, Consell Superior d'Investigacions Científiques, etc.), 2) a nivell autònom, els que nomeni cada comunitat (Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya) i 3) a nivell municipal, els Ajuntaments.

La manca d'una política global que estableixi una coordinació entre les diverses institucions i organismes que determina la llei, ha provocat que els objectius de protecció, acreixement i transmissió del patrimoni s'assoleixin únicament de manera parcial, de manera que només se'n beneficien aquells béns que són objecte d'una atenció puntual guiada per interessos econòmics i polítics. Sovint també, és la iniciativa particular de persones i entitats sensibilitzades pel respecte al patrimoni la que evita la desaparició definitiva de les restes que testimonien la nostra història.

L'Àrea d'Arqueologia, des del seu àmbit d'actuació comarcal, i a l'espera d'una política global inexistent avui en dia, ha desenvolupat un programa d'actuacions basat principalment en el salvament d'aquells jaciments amenaçats de destrucció (excavacions d'urgència) i en la gestió de mesures de protecció, recuperació i difusió dels béns patrimonials constatats en la tasca de prospecció arqueològica efectuada pels membres fundadors de l'Àrea. Aquest programa compta amb el recolzament destacat d'alguns municipis de la comarca (la Garriga, la Roca, les Franqueses) els quals, fent-se ressò de les competències que els otorga la Llei del Patrimoni i de la seva creixent consciència històrica, promouen i financien, en la mesura de les seves possibilitats, projectes de protecció del Patrimoni Històric i Arqueològic.

L'Àrea es troba treballant, en aquests moments, en el desenvolupament del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Històric i Arqueològic del municipi de La Garriga, finançat pel mateix Ajuntament. Aquest pla contempla com un dels objectius primordials la declaració de la vil·la romana de Can Terrés com a Bé d'Interès Cultural (en concret, Zona Arqueològica, segons el Títol II, article 15.5 de la Llei del Patrimoni Històric). Aquesta és una de les vil·les més importants de la nostra comarca, però es troba immersa en un procés de degradació gradual que n'amença la conservació. La incorporació de la vil·la en el Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat permetrà beneficiar-se de les mesures de protecció legal que comporta aquest estatus. Seguint amb aquesta mateixa línia de treball, s'ha entrat en contacte amb l'Ajuntament de Granollers per tal de declarar el nucli antic de la ciutat com a Conjunt històric (Títol II, Article 15.3 de l'esmentada llei). Aquesta seria una fita important pel municipi de Granollers, ja que comportaria el desenvolupament d'una política de prevenció que permetria recuperar la dinàmica història de la ciutat sense entrar en contradicció amb el seu creixement urbà i industrial.

El progrés econòmic de la societat actual no ha de comportar la pèrdua de la nostra identitat històrica i cultural. Cal defensar un equilibri entre el conjunt del nostre patrimoni i les necessitats generals de la societat. Però, tal com hem esmentat, per assolir aquest objectiu, les intervencions aïllades dels Museus, Ajuntaments, i altres entitats no són suficients. És imprescindible desenvolupar una política patrimonial clarament definida que:

- (1) articuli les actuacions de les diverses institucions estatals, autònomes i municipals que, tal com estableix la Llei del Patrimoni, han de vetllar per la conservació i la difusió de les restes històriques.
- (2) adopti una concepció àmplia de patrimoni que no es restringeixi a les restes monumentals i incorpori totes les evidències que constitueixen el testimoni de la nostra història, és a dir, les restes documentals, arqueològiques i monumentals.

- (3) estableixi els mitjans econòmics i legals necessaris per elaborar projectes d'investigació que s'adeqüin a la problemàtica real del patrimoni del nostre país i concentrin en un esforç comú els interessos i les activitats actualment disperses dels investigadors i les entitats científiques.
- (4) gestioni un programa d'intervencions on la investigació, la conservació i la difusió de les restes històriques s'articulin formant una tasca comuna que garanteixi que la història pugui ser coneguda i apreciada pels seus propis protagonistes.

La conservació i la difusió del Patrimoni Històric i Arqueològic ha d'esdevenir una necessitat quotidiana integrada en la realitat social del present i del futur.

Vil·la romana de Can Terrés (La Garriga, Vallès Oriental). Una intervenció arqueològica d'urgència va permetre evitar la destrucció d'unes restes de vital importància pel coneixement de la dinàmica històrica del jaciment (fotografia de M. Tenas).